1929. június - **A pánik a tehetetlenség őrjöngése.** Az Ember, a homo faber látszólag, annál kevésbé lehet neki kitéve, minél fejlettebbek azok az eszközei, amelyek az élet kényelmét, sokrétű lehetőségeit és veszélytelenségét szolgálják. Ez a tétel azonban nem igaz. Egy krónikás könyvben, amely az újabb idők legszomorúbb és legnagyobb katasztrófáit gyűjti egybe,* érdekes adatokat olvashatunk arról, hogy a legpompásabb mentőeszközök, a leggondosabban betartott előírások is milyen hitvány és semmibe vett bádogpajzsok a pánik tébolya által óriásivá dagasztott veszéllyel szemben. Talán sehol se maga a veszély, hanem inkább a fejvesztett rémület, a szervezetlenség pokoli tobzódása az, ami halomra gyilkolja a bajbajutott embert. És nagyrészt: nem a bajban levők szervezetlensége, hanem a mentőké. Színháztűznél például a menekülők a kijáratoknál gázolják halálra a gyöngébbeket; aki kikerül az emberhús forró gomolyából, reszkető térddel áll meg a szabadban, amivel elzárja az utat a még bent levők elől. A mentők nem teszik azt, ami egyedüli lenne: nem tépdesik ki sorra a kijáratok dulakodó tömegéből azokat, akiket az embermalom valamennyire már kiengedett, hogy azután messzi kergessék őket a kijáratoktól. — Hajótörésnél a csónakok egy része mindig elsüllyed a beléjük ugrók fürtjei miatt. Nem lehet véghezvinni azt, hogy csónak szerint szervezzék meg a menekülőket, nem lehet elosztani őket; az embergyermek makacskodik, az élete összefüggéseit is magával akarja vinni, férj-feleség, szülő-gyermek inkább együtt marad a testi ösztön remegő megnyugvását keresve és megtalálva — a halált.: Más formája a pániknak a felelősek elmezavara, de ugyanide tartozik. Ez is pánik, ez is a tehetetlenség megbomlott kapkodása, amely egyúttal védekezni is igyekszik és igen gyakran iszonyú balfogással növeli a szerencsétlenséget. A Ring-színház égésénél százak vesztek oda, mert a bölcs rendőrtanácsos teli torokkal bömbölte széjjel a jelszót: „Mindenkit megmentettek!” A courriéres-i bányaomlásnál sok száz még élő munkást hagytak odaveszni. A mérnökök, akik az égő bányában dolgoztattak azzal az indokolással, hogy a tűz el van rekesztve, az omlás után egy héttel már abbahagyatták a mentési munkálatokat, mert „úgysem él már senki”. Holott 18 nap múlva még élőket mentettek ki gyengén szervezett önkéntesek és azután “még meleg hullákat...” Egy másik nagy tűznél a rendőrség lezárta az épület folyosóit, hogy „a tűz ne kapjon levegőt”... és tucatjával haltak meg az emberek a folyosókon, az ajtók mögött.

A technika fejlődése nem jelenti tehát a Halállal szemben való védekezés fokozott lehetőségeit. Sőt: a mindjobban fokozódó zsúfolódás, amely a technikai haladás kísérője, nagyobb lehetőségeket nyújt a pusztulásnak. Kolumbusz idején nem süllyedhettek volna el ezrek egyetlen hajón és a tokiói földrengés csak a felhőkarcolók korában jelentheti százezrek szerencsétlenségét. Szomorú meggondolás, ha hozzávesszük, hogy az ember mint társadalmi lény nem változott és ha bajba kerül, az önző egyéni ösztöne lángot gyújt ki az agyán, megvakítja mindenki mással szemben és szervezett segítő helyett önmagát marcangoló, tomboló, pánikos állattá válik. (***Pap József*** - Berlin)

* Eugen Szatmári Katastrophen. — Piper-Verlag, München.